

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Politikaelméleti Doktori Iskola**

Szilvay Gergely
Az azonos neműek házassága:
érvek és ellenérvek
c. doktori (PhD) értekezésének
tézisfüzete

Témavezető:

Dr. Pócza Kálmán Habil egyetemi docens

A Doktori Iskola vezetője:

Prof. Dr. Mezei Balázs PhD Habil DSc egyetemi tanár

2020.

A kutatási téma relevanciája

Az azonos neműek házasságának intézményét 2020 február elejéig összesen a világ 29 országában vezették be; elsőként 2001-ben Hollandiában, utoljára 2020 januárjában Észak-Írországból és 2020 májusi életbe lépéssel Costa Ricán.

Doktori dolgozatomban az azonos neműek házassága előző két évtizedben számos országban bevezetett intézménye melletti érveket mutatom be és elemzem, majd a kritikájukat nyújtom. Ez jelenti mind a filozófiai, mind a politikai (sőt: politikafilozófiai), a pszichológiai, a szociológiai, történeti, természettudományos, antropológiai és etnográfiai, valamint a vallási vonatkozások vizsgálatát.

Dolgozatom relevanciáját a téma közéleti és tudományos aktualitása adja, tudományos újdonsága pedig teljes körűsége törekvésében és egyes érvelési sajátosságaiban rejlik. Emellett a téma jelenlegi legteljesebb magyar nyelvű szakirodalmi összefoglalóját is adja.

Ahhoz, hogy felmérjük, mindennek mi köze a politikaelmülethez, elég, ha arra gondolunk, milyen implikációi vannak az azonos neműek házassága melletti érvelésnek és az intézmény bevezetésének a demokrácia, a szabadság, az egyenlőség, a semleges állam vagy a vallási érvelés politikaelmélet szempontjából releváns kérdésköreit illetően.

Gondolatmenetem szekuláris, de kitér a vallás kérdéskörére is, és a gyakran hiányolt racionális kritikáját kívánja adni az azonos neműek házassága mellett felhozott érveknek.

A pro-érvek szerkezete

Az azonos neműek házassága az előző húsz évben a közéleti, politikafilozófiai és morálfilozófiai viták középpontjába került. Ehhez járulnak még az azonos neműek házasságának tágabb gondolati hátteret nyújtó, úgynevezett „gender-elméletről” szóló társadalomtudományos, etikai, politikaelméleti és közéleti viták mind nemzetközileg, mind hazánkban.

Az önmagában is többféle megközelítést magába foglaló melegjogi mozgalom érvelése szerint az azonos neműek házassága bevezetése részben a vallásos meggyőződés, részben pedig a hagyományok, valamint a patriarchátus és az úgynevezett „heteronormatív” szemlélet elnyomása alóli felszabadítást szolgálja az egyenlőség és szabadság nevében. Az azonos neműek házasságának bevezetése tehát a kirekesztés elleni, valamint a tolerancia, az elfogadás és az egyéniség kibontakoztatása melletti harc.

A mai fősodratú érvrendszer gondolati hátterét részben a felvilágosodás és az ebben gyökerező emberi jogi szemlélet, részben a felvilágosodással is vitakozó posztmodern (azon belül különösen is a feminizmus, a „gender-elmélet”, a posztstrukturalizmus, a dekonstrukcionizmus és a queer-elmélet) adja. Az azonos neműek házasságának intézménye ebben a keretrendszerben az egyenlőség, a demokrácia és a szabadság kiterjesztéseként tételeződik és értelmeződik.

Az azonos neműek házasságának pártolói rendszerint úgy állítják be a homoszexualitást, mint ami genetikus eredetű. Hangsúlyozzák a beállítódás megváltoztathatatlanágát, hogy ezzel is aláhúzzák:

homoszexuálisnak lenni olyan állapot, amiről nem tehet senki – mivel pedig nem tehet róla senki, ezért erkölcstelen megtiltani, hogy a vonzódásának megfelelő nemű személlyel köthesse össze az életét hivatalosan is elfogadott, a heteroszexuális párokéval azonos módon elismert kapcsolatban.

Az azonos neműek házassága mellett érvelők relativizálják a házasság „hagyományos”, férfi-női kapcsolatként felfogott nézetét, mondván: a hagyományok változnak, a házasság intézménye is időben rengeteg változást mutat, ezért ma is legitimek a változtatások – nem létezik történelmen és kultúrákon végig vonuló házasságmodell, amelyet tartóssága és maradandósága miatt állandónak és hagyományosnak mutathatnánk be, ebből kifolyólag azon változtatni ma is legitim.

Az azonos neműek házasságának bevezetése mellett szokás felhozni a görög társadalom homofliáját; ellenzését párhuzamba szokás állítani a második világháború előtti, zsidók és nem zsidók közti házasságot tiltó törvényekkel és a feketék és fehérek közti házasságot tiltó faji törvényeivel az Egyesült Államokban, vagy éppen az egykori dél-afrikai apartheid-rendszerrel; a melegjogi mozgalmat így a feketék polgárjogi harcához szokás hasonlítani.

Ennek egyik mind szimbolikus, mind gyakorlati szempontból fontos sarokköve az örökbefogadás lehetőségéért való küzdelem. A feminizmus és a „gender-elmélet” segítségével megkérdőjelezi a biológiai apa és anya szükségességét, illetve a biológiai nemtől nem független nemi szerepek fontosságát a gyermekevelésben.

A házasság ezen felfogás szerint pusztán érzelmi vonzódáson alapszik, és nem is kell, hogy tovább tartson, mint ahogy ez elmúlik. Az azonos neműek házassága pártolói szerint a házasság felek gyereknemzési képessége nem feltétele, nem konstitutív eleme a házasságnak, ugyanis ez esetben a meddő házaspárok házasságát sem szabadna elismerni. A boldogsághoz viszont a homoszexuálisoknak is joguk van, így joguk van gyermeket vállalni, ha máshogy nem, örökbefogadással. A reprodukciót, gyermekvállalást, mint a házasság konstitutív elemét azzal igyeksenek semlegesíteni, hogy arra hivatkoznak: vannak meddő különemű házaspárok, illetve olyanok is, akik eleve nem szeretnének gyermeket vállalni. Így a meddőség témája is az érvrendszerbe illeszkedik.

Az intézmény pártolói úgy állítják be az azonos neműek házasságának intézményét, mint a felvilágosult, racionálisan gondolkodó, toleráns ember számára az egyetlen, szükségszerűen elfogadható nézetet; szerintük az ezzel ellentétes nézet a racionálisan igazolhatatlan vallási, vagy az irracionális hagyományon nyugvó meggyőződés kategóriája, amit tilos ráerőltetni másokra; hisz mindenki éljen úgy, ahogy szeretne. A vallási tanításokra és a hagyományra való hivatkozás irracionális, ezért elfogadhatatlan.

Az azonos neműek házasságát kritizálókról és ellenzőkről úgy szokás vélekedni, hogy azok homofób, intoleráns, felvilágosulatlan személyek. A homofóbia, ami szó szerint „az azonostól való félelmet” jelenti, eredetileg a melegektől való megmagyarázhatatlan félelmet és a homoszexuálisoktól való irtózást jelentette, ma már viszont az LMBTQI-mozgalom bármiféle kritizálását – például az azonos

neműek házassága ellenzését – is magában foglalja. Aki pedig homofób – vélekedik a vulgáropszichológia – az saját látens homoszexualitásával nem akar szembenézni. Az azonos neműek házassága pártolói felteszik a kérdést: miért zavarja a heteroszexuálisokat, ha a melegek is összeházasodhatnak egymással? Jobb nekik attól, hogy ez nem lehetséges? Miért akarják ráerőltetni „saját nézeteiket” másokra? És miért akarják „betiltani” az azonos neműek házasságát?

A szakirodalmi kontextus

Az azonos neműek házasságáról átfogóan szóló munkák túlnyomó többsége – akárcsak a részaspektusokról szóló monográfiák és tanulmányok, kutatások is – az Egyesült Államokban született meg, így a vonatkozó szakirodalom erősen Amerika-központú, de mindenképp angolszász. Ez azt is eredményezi, hogy a szerzőket erősen jellemzi az amerikai szemlélet; Amerika-specifikus problémák jelennek meg a szakmunkákban, például a küzdelem az intézmény bevezetéséért. Úgyszintén rendszeresen felbukkanó téma az azonos neműek házasságának vizsgálata az amerikai alkotmányhoz való viszonyában. A világ többi tájára vonatkozó irodalom is jellemzően amerikai szerzők tollából kerül ki (például Latin-Amerika, India, stb.) A tudományos munkák mellett pedig mind pro, mind kontra rengeteg ismeretterjesztő vagy brossúra-szerű apologetikus kötet van forgalomban.

A vonatkozó munkák túlnyomó többsége – tükrözve azt, hogy a téma mikor volt a közéleti-politikai diskurzusok középpontjában – az

ezredforduló utáni másfél évtizedben született mind pro, mind kontra. Több vitakötet is napvilágot látott, amelyekben az azonos neműek házasságát pártolók és ellenzők ütköztették érveiket.

A pártolói oldalon jellemző az emberi jogi megközelítés, a kirekesztés és elnyomás elleni küzdelem hangsúlyozása, valamint a mentális problémák kiemelése. Az azonos neműek házasságának intézménye mellett érvelő átfogó kötetek tehát liberális-modern vagy posztmodern megközelítést alkalmaznak, ritka azonban közöttük a mélyre hatoló filozófiai elemző munka, mivel inkább a jogi, pszichológiai, kulturális, mentális és szociológiai aspektusok dominálnak. Rengeteg policy-megközelítésű munka van, melyek például az amerikai tagállamok közti szabályozásbeli különbségek áthidalását, a demokrácia kérdését vagy hasonló problémákat taglalnak.

A házasság férfi-női szövetségként való értelmezését védelmező, az azonos neműek házasságának ötletét kritizáló irodalom egy része vallásos, keresztény (tehát teológiai) kiindulópontú (vannak ugyanakkor keresztény alapon a melegházasság mellett érvelő kötetek is), másik csoportja azonban természetes észre alapozó érvelést alkalmaz. Itt is jellemző a jogi érvelés, főleg az amerikai alkotmány originalista értelmezéséből kiindulva. Ez az irodalom reflektál ugyan a szociológiai-mentális-kulturális aspektusokra, de hangsúlya inkább a filozófiai érvelésen van, mégpedig az ember antropológiájának klasszikus (premodern) természetjogi megközelítésén. Emellett több munka született a vallásszabadság kérdéséről is. Az azonos neműek

házasságának létezik igen komoly feminista és LMBTQ-megközelítésű kritikája is.

Jelen munka szakirodalmá tehát mind az egészet, mind a részaspektusokat tekintve a fentiekből kifolyólag erősen amerikai orientációjú, ugyanakkor részünkről nem a jogi aspektusokra és nem a lokális sajátosságokra helyezük a hangsúlyt. A jog az, ami szinte teljesen kimarad munkánkból, mivel azt egy etikai felfogás következményének tartjuk. A jelen munka tehát a természetjogra alapozó, antropológiát középpontba állító munkákhoz áll a legközelebb, ugyanakkor azokkal ellentétben kitér mind a hagyományra, mind a keresztény vallási (teológiai) érvelés lehetőségére is, és hangsúlyosan tárgyalja a többi aspektust is.

Emellett az LMBTQ-mozgalom kortárs, főáramú háttérfilozófiáját adó posztmodern szemléletet is kritizálja, hogy ismeretelméletileg megalapozza a természetjogi szemléletet, s egyáltalán bizonyítsa az érvelés lehetőségét.

Így jelen munka a témában a legátfogóbb, egyben saját szemléletére reagálva ez a munka „indít” a legmesszebről, minthogy akár a pro, akár a kontra munkák jellemzően nem szoktak figyelmet fordítani arra, hogy a „rivális” filozófiai szemléletet kritikával illessék.

A dolgozat felépítése és módszertana

Ez a doktori disszertáció tehát arra vállalkozik, hogy kritizálja a fenti érvrendszert a természetes ész alapján, vallásos és hagyományra hivatkozó érvek nélkül, majd igazolja a hagyományt és a vallási érvelést is.

A dolgozat négy részre tagolódik. Az első az azonos neműek házassága elképzelésének illetve kritikájának elméleti kontextusát mutatja be három fejezetben. Felvázolom, hogy milyen modern és posztmodern gondolatiság jellemző a melegmozgalomra és annak kritikáját adom, javasolva a descartes-i ismeretelméleti szakadék betemetését, a causa finis-elvhez való ragaszkodást, valamint a test és lélek egységének hangsúlyozását. A második fejezetben a hagyomány alapján való érvelés igazolhatóságát védelmezem meg, majd a harmadikban azt vizsgálom, a hagyománypártiság kibékíthető-e az egyetemes igényű természettörvénnyel, a melegházasság kritikusai ugyanis gyakran hivatkoznak e két fogalomra. S végül eloszlatva a hagyomány és természettörvény körüli félreértéseket, vázolólok, hogy ezek alapján miért nem lehetséges pártolni a melegházasságot.

A második rész a politikaelméleti aspektusokat tárgyalja. Elsőként felteszem a kérdést, hogy tényleg elég-e, ha két ember szereti egymást, vagy van a házasságnak egyéb fogalmi eleme is; bemutatom, hogy ha pusztán a szeretettel határozzuk meg a házasságot, akkor értelmetlen módon kitégítjük és megsemmisítjük a házasság fogalmának jelentését. Emellett vázolólok, miért és mi módon érdekelt az állam a házasság elismerésében és szabályozásában.

Megvizsgálom, hogy jogos-e a semleges államra való hivatkozás a melegházasság pártolói részéről; felteszem a kérdést, hogy demokratikus-e a melegházasság; és bemutatom, hogy az intézmény egyáltalán nem feltétlen jár együtt a szabadság növekedésével.

A harmadik rész a melegházasság melletti egyéb érveket veszi górcső alá. Felvázolólok a házasság történetét, teszek egy kitérőt a

görög homofília irányába. Felteszem a kérdést, hogy valóban veleszületett-e a homoszexualitás, majd bemutatom a, hogy a homoszexualitás miként került le a mentális zavarok listájáról, ami inkább volt politikai indíttatású, mintsem tudományosan megalapozott lépés; arra is keresem a választ, hogy tényleg megváltoztathatatlan-e a homoszexualitás. Kitérek arra, hogy a tartós kapcsolatok igenlése magával vonja-e az azonos neműek házasságának támogatását. Bemutatom az örökbefogadás kérdése körüli csatákat, és foglalkozom azzal, tényleg szüksége van-e a gyermeknek anyára és apára. Végül azt vizsgálom, párhuzamba állítható-e a melegházasság ellenzése a zsidók és nem zsidók, illetve fehérek és feketék közti házasságot tiltó egykori törvényekkel; válaszom nemleges lesz.

Az utolsó, negyedik részben a vallási érvelés lehetőségét ismertetem. Állításom szerint a kereszténység igazolása nem lehetetlen racionális alapon. Mivel korunkban a Biblia hagyományos értelmezését erős kritikák érik, górcső alá veszem a „melegteológiát”, arra a következtetésre jutva, hogy a Biblia ilyen magyarázata erőltetett próbálkozás. Végül arra keresem a választ, miért ellenzi a melegházasságot a katolikus egyház, és lehetséges-e, hogy a pápa megváltoztassa eme két évezredes intézmény álláspontját; válaszom nemleges lesz.

Módszertanom az angolszász analitikus érvelés alkalmazása, a klasszikus kontinentális felfogás védelmében. Különös figyelmet fordítok a szakirodalom manipulációjának, egyes eredmények

elhallgatásának eseteire, illetve az érvelések konzisztenciájára, ellentmondásaira.

Lesznek, akik úgy vélekednek: a meglegházasság ellenzésének szisztematikus, ésszerű kifejtése nemes egyszerűséggel a homofóbia racionalizációja. Ezzel azonban a kör bezárult: ha nincs a meglegházasság ellenzőinek racionális érve, az a baj, ha van, akkor az, ekkor ugyanis csak „racionalizálnak”. Joggal vethető fel ezen kritika ellen, hogy ilyen alapon a melegjogi küzdelmek is pusztán önös érdekek racionalizációjára és érvényre juttatására épülnek. A homofóbia racionalizációjára vonatkozó felvetésre nem lehet és nem kell válaszolni, elég ha a szabad vitáktól való elzárkózásnak tekintjük.

A kutatás eredményei

Az azonos neműek házassága megalapozásának elméleti hátterét a felvilágosodás emberi jogi doktrínája, a marxizmus és a posztmodern kritikái elméletek adják. Elsősorban a ma domináns utóbbi irányzatot tárgyalom, melynek jellemzője nem csak a hagyományok és a tekintély kétségbe vonása, hanem a racionalitás, valamint a valóság és az igazság megismerhetőségének radikális kétségbe vonása, illetve az ebből következő relativizmus. Ezért bemutatom, hogy a posztmodern radikális ismeretelméleti szkepticizmusa megalapozatlan. Egyben kritizálom a posztmodern emberképét, mely radikálisan elválasztja testet és lelket (illetve a „személyiséget”).

A modern felvilágosult emberi jogi korszellem és annak radikalizált, posztmodern változatai beilleszthetők egy új- és legújabbkori trendbe, amelynek a lényege az emberek közti mindenféle

különbségek legitím mivoltának tagadása és így eltörlésük kísérlete. Ezt az „azonosságelvű ideológiát” Jean-Louis Harouel francia jogtudós „memizmus”-nak nevezi.

Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy amennyire ez a modern felvilágosult emberi jogi felfogás racionálisnak tartja magát, épp annyira teszi a keretrendszerébe beilleszthető dolgokat néhány hangzatos, akár szentimentális jelszó alapján – épp korszellem mivolta miatt – komolyabb racionális megfontolások nélkül ellenállhatatlanná. Magyarán miközben az azonos neműek házasságának támogatói gyakran hangoztatják, hogy nem hallottak még racionális érvet az azonos neműek házassága ellen, és azt szerintük pusztán szűklátókörűség, előítélet és más irracionális berögződések miatt ellenzik kritikusaik, és saját álláspontjukat tartják racionálisnak, aközben könnyen érvelhetünk azzal, hogy a helyzet ennek éppen az ellenkezője. Azaz az azonos neműek házassága egy racionálisan nem különösebben végig gondolt kezdeményezés, melynek meggyőző ereje abban rejlik, hogy illeszkedik eme modern felvilágosult emberi jogi korszellembé, és ezért elfogadtatásához nem szükséges valódi érveket felhozni.

A második fejezetben a hagyomány érvénye mellett érvelek részben az erényetika, részben a hagyományelvűek mérsékelt ismeretelméleti szkepticizmusának segítségével. Cáfolom azokat a megállapításokat, melyek szerint a hagyomány minden lehet, mivel a világ úgyis változik, vagy a hagyomány pusztán az, ami van; vagy épp azt az elgondolást, hogy minden hagyományt kitaláltak egyszer. A hagyományt nem pusztán átadás-átvételi folyamatként értelmezem,

hanem egy olyan filozófiai-etikai meggyőződésrendszerként, amely egykor bevett és elterjedt volt, s amelyet a felvilágosult és posztmodern felfogás saját magával szemben „hagyományosnak” nevez. Amit pedig a hagyomány „zsigeri kódként” továbbad, az többek közt a természettörvény tana.

Az azonos neműek házassága szubsztanciális antropológiai kritikája természettörvényi jellegű, így tárgyalom a természettörvényre vonatkozó felfogásokat (premodern és felvilágosult), illetve rámutatok, hogy a „természetesség” nem azonos a természettörvény szempontjából helyessel. Rámutatok, hogy az ember célra irányultsága és a nemi komplementaritás az élet továbbadására irányul, így a házasságnak az élet továbbadására való strukturális képessége nem kizárólagos, de szükséges konstitutív eleme.

Ezzel kapcsolatban joggal vetődik fel a meddőség kérdése is. A különemű párok antropológiailag alkalmasak az élet továbbadására, akkor is, ha valamilyen betegség vagy rendellenesség miatt nem tudnak utódot nemzeni. Azaz esetükben a meddőség akcidentális jelenség. Az azonos nemű pároknál viszont strukturális, ők közösen úgy sem tudják továbbadni az életet, ha különemű párral meg tudnák tenni ezt. Ezért a különemű párok esetenkénti meddőségére való hivatkozás érvénytelen.

Ezután a házasság két értelmezésére térek ki: a klasszikusra és a forradalmira. A forradalmi értelmezés szerint az egyetlen kritérium a szeretet („Nem elég, hogy szeretik egymást?”), ám ezzel logikailag olyannyira kitágítják a házasság értelmezését képviselői, hogy az szinte már semmit sem jelent. Ezzel szemben a klasszikus értelmezés,

mely az élet továbbadására való strukturális képességet a házasság konstitutív elemének értelmezi, konzisztens és jól definiálható. Kitérek az állam érdekelttségére is, mely nem az érzelmi kötődés, hanem a gyermekvállalás.

Rámutatok, hogy az állam nem tudja elkerülni az állásfoglalást a házasság értelmezésében, azaz nem tud semleges lenni.

Az azonos neműek házassága intézménye bevezetése történetének áttekintésével Kanadát és az USA-t illetően kimutatom, hogy az demokratikus deficittől szenved, mivel az ezzel ellentétes eredményt hozó népszavazások után került rá sor, főleg a bíróságok nyomására. Állításom szerint az azonos neműek házassága bírói bevezetése a népakarat ellenében nem demokratikus, s ez a folyamat a politika szakirodalomban jól ismert eljogiasodásának folyamatába illeszkedik. A legalapvetőbb értékekről nem a bíróság, hanem a politikai közösség hivatott dönten, s a bíróság már ezen kereteken belül mozoghat. Friedrich von Hayek alapvető problémára mutatott rá, mikor megjegyezte: a liberalizmus számára az a fontos, hogy milyenek a törvények; a demokrácia pedig, mint a hatalomgyakorlás metódusa, arról szól, hogy miként hozzunk törvényeket. A melegmozgalom azonban amellett, hogy gyakran hivatkozik törekvései, így az azonos neműek házassága demokratikus mivoltára, valójában kerüli a demokratikus eljárásokat. Az azonos neműek házassága viszont abban az esetben demokratikus, ha demokratikus módon vezeték be.

Ezután kimutatom, hogy az azonos neműek házasságának bevezetése a gyakorlatban együtt járt a vallásszabadság, a

szólásszabadság és a vállalkozási szabadság korlátozásával, tehát az intézmény nehezen értelmezhető a szabadság kiterjesztéseként.

Az intézmény pártolói gyakran hivatkoznak arra, hogy a házasság intézménye sokat változott a történelem folyamán, így ez a változás sem árthat neki. Kimutatom, hogy a felszíni változások a mélyben állandóságokkal párosultak.

A közvélekedés szerint a homoszexuálisok így születtek (*born that way*). A vonatkozó szakirodalom áttekintésével azonban rámutatok, hogy ilyen konszenzus nem létezik a tudósok körében, sőt az eredmények éppen az ellenkezőjére utalnak.

A homoszexualitás megváltoztathatósága az előző években a közélet egyik témája volt hazánkban. Rámutatok, hogy ez egy nagyon bizonytalan terület, ahol semmilyen végleges kijelentésnek nincs tere.

Az azonos neműek házasságának támogatói gyakran kitérnek arra, hogy szerintük a „konzervatívoknak” támogatniuk kellene az intézményt, hiszen ők a párkapcsolati stabilitás hívei. Ez a „konzervatív kifogás” azonban nem mond semmit arról, hogy a házasság hagyományos vagy revizionista felfogása az igaz. Magyarán a házasság természetéről szóló vitához nem tesz hozzá semmit. Emellett a kérdéskörrel készült kutatások alapján ritka a tartós, kizárólagos kapcsolat két azonos nemű között, tehát nem is biztos, hogy a monogám hosszú távú kapcsolat megfelel az ilyen kapcsolatok természetének.

Az örökbefogadás kérdése körüli csaták a tudománypolitika mélyére vezetnek, s kívülálló nehezen tesz igazságot a módszertanról és elfogultságról való szakmai kritikák tömegében. Mindenesre

áttekintem a vonatkozó szakirodalmat, és rámutatok, hogy a legkomolyabb kutatások kétségbe vonták azt a narratívát, miszerint a „melegpárok” által nevelt gyermekek nem küzdenek semmilyen addicionális problémával (vagy egyenesen jobbak), mint biológiai szüleik által nevelt társaik. Emellett felhívom rá a figyelmet, hogy férfiak és nők nem ugyanúgy nevelnek, és nem tudják egymást helyettesíteni.

Ezután kimutatom, hogy a „fajközi” házasság egykori, USA-beli tiltása strukturálisan nem azonos az azonos neműek házassága ellenzésével, hiszen nem ugyanaz lehetetlennek tartani vagy betiltani valamit. Emellett egy jogi lehetőség nemléte nem azonos a „betiltással”. Tehát az azonos neműek házassága ellenzésének párhuzamba állítása a „fajközi” házasság tiltásával téves.

A könyv utolsó részében a vallási érvelés lehetőségére térek ki. Leszögezem: a kereszténység esetében a természetes teológia és keresztény gondolkodás úgyszintén elégséges racionalitást, ésszerűséget mutat fel, a racionalizmust, az ész abszolutizálását pedig joggal veti el. A vallásnak tehát még a gyakran igényelt „racionális vitákban” is helye van, hiszen meg tudja alapozni Isten létét és igazolni tudja az egyházat észérvekkel. A katolikus egyház ellenzi a fideizmust. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a kereszténység, a keresztény felekezetek hagyományosan a korábban bemutatott természetjogi módon alapozták meg a házassággal kapcsolatos felfogásukat, nem pedig teológiai érveléssel.

Kitérek az úgynevezett „gay theology” Biblia-értelmezésére, és bemutatom annak kritikáit. Majd specifikusan a katolikus egyház

esetére térek rá, azt taglalva, hogy a szenthagyomány miként köti a pápa kezét, aki ezért nem hozhat doktrinális, dogmatikus újítást.

A disszertáció tehát a természettörvényre alapozva védi meg a klasszikus emberképet, antropológiát, és átfogóan kritizálja az azonos neműek házassága intézményének elképzelését.

Talán sikerült választ adnom a kérdésre: miért nem elég a házassághoz pusztán annyi, hogy két ember úgymond szereti egymást, s miért számít, hogy milyen neműek.

A kérdés az, hogy a dolgok természete szerint igazságos-e egy megkülönböztetés vagy sem: az azonos természetű dolgokat egyenlően mérjük, a különbözőeket nem. Antropológiai okokból az azonos neműek kapcsolata nem olyan természetű, mint a különeműeké, így nem lehetséges köztük a házasság. A házasság elsősorban nem egyenlőség, nem szabadság, nem diszkrimináció és nem tolerancia kérdése, hanem annak a kérdése, hogy mi a házasság.

Az azonos neműek házassága mellett felhozott érvek racionálisan vitathatóak, az azonos neműek házasságának érvrendszere észérvekkel dekonstruálható, valamint még a hagyományra és a vallásra való hivatkozást is igazolni lehet.

Szakterületi tudományos publikációk

A melegházasságról: Kritika a klasszikus gondolkodás fényében.
Budapest, Századvég Kiadó, 2016, 464 p. ISBN: 9786155164279

Antitest-politika. KOMMENTÁR : 2020/3 pp. 108-118.

A transzneműség totalitárius tragédiája. KOMMENTÁR 2018/3-4.
2018/3-4. pp. 25-31.

Az azonos neműek házasságáról szóló amerikai vita érvrendszerei.
In: Szilágyi Csaba et al (szerk.): Studia Varia – Tanulmánykötet.
Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi
Kar, 2016, pp. 314-326.

Konzervatív szerelem: egyenlőtlen szerelem? In: Kováts Eszter
(szerk.): Szerelem és politika. Budapest, Friedrich Ebert Stiftung,
2015, pp. 46-57.

Ugyanez angol nyelven: Conservative love: unequal love? In:
Eszter Kováts (szerk.): Love and Politics. Friedrich-Ebert-Stiftung
Budapest, 2015. 46-58.

A hagyomány racionális magyarázata: a "melegházasság" ellen.
KOMMENTÁR : 2015/3-4 pp. 119-142.

A visszacsapás mítosza – avagy Európa visszainteget? Előadás:
Európa jövője multidiszciplináris konferencia, 2017. szeptember 29-
30. Budakeszi. Konferenciakötet: megjelenés előtt (szerk.: Pogrányi
Lovas Miklós)